

2. МОЛЕКУЛЯРНО-ГЕНЕТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

КРИМІНАЛІСТИЧНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПИТАННЯ ДОКАЗІВ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ДНК-ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ

Василець А. В., студент Київського національного університету культури і мистецтв

Одним з ефективних засобів під час доказування причетності підозрюваного (обвинуваченого) до вчиненого злочину в сучасних умовах є метод генотипоскопії в біологічній експертизі, або ДНК-аналіз, тобто дослідження мікрослідів на клітинному рівні. Це дозволяє ідентифікувати особу за слідами крові, слини, сперми, клітинами епітелію, частинами тканини і органів людини, волосся [1, с. 10].

Вперше аналіз ДНК в криміналістиці застосували англійці близько 20-ти років тому. В сучасних умовах Скотланд Ярד за допомогою цього методу розкриває понад 100 000 злочинів на рік. Найближчим часом судово-медичні експерти будуть мати можливість за результатами генного аналізу відразу визначати зріст, вагу, колір очей і навіть риси обличчя людини. Першою галуззю застосування даного відкриття стала криміналістика [2, с. 246]. Для цього є кілька причин: 1) унікальність індивідуальної ДНК, так як кожна людина у світі генетично індивідуальна; 2) генетична сталість організму, адже генетична інформація не змінюється впродовж життя; 3) чутливість методу, оскільки навіть дуже малої кількості зразка достатньо для проведення аналізу. Кожна клітина організму, починаючи з внутрішньоутробного періоду і до самої смерті, зберігає свій суворо незмінний вид індивідуальних елементів ДНК [3, с. 18].

Про актуальність унікального методу ДНК-аналізу свідчить і те, що з його допомогою можна було б ефективніше розшукувати безвісно зниклих осіб, зокрема в зоні проведення АТО, встановлювати особи невпізнаних трупів, ідентифікувати

жертв авто і авіакатастроф [4, с. 80].

Злочинність і технічний прогрес не стоять на місці, у зв'язку з чим впроваджуються нові методи доказування, серед яких є й використання бази ДНК-даних. Для цього ефективним було б рішення щодо схвалення концепції Державної цільової програми розширення мережі ДНК-лабораторій та створення Національної бази даних генетичних ознак людини для використання в оперативно-службовій діяльності ОВС на 2014-2020 роки. В базі має зберігатися той мінімум інформації, що необхідний для ідентифікації людини, а самі зразки повинні знищуватися [5, с. 142]. Це необхідно для попередження можливих зловживань.

Відсутність чіткого законодавчого врегулювання та недостатня кількість і потужність наявних ДНК-лабораторій не сприяє швидкому розвитку цього напрямку використання ДНК-технологій в діяльності ОВС [5, с. 143].

Проте є й противники створення баз ДНК-даних. Вони зазначають, що у такому випадку кожна людина стане потенційним підозрюваним у кожному злочині, що вчиняється в країні. Так, загальна база даних ДНК дозволить розкривати більше злочинів, але її створення загрожує громадянам втратою особистої свободи, незалежності і таємниці приватного життя [5, с. 146].

ДНК-експертизу вважають новою “царицею доказів” у сучасному судочинстві. При цьому суди та судді не розцінюють результати генетичної експертизи ДНК в якості істини останньої інстанції: вони можуть врахувати цей факт при винесенні судового рішення, наприклад, у справі про аліменти, а можуть і відкинути його. По закону ДНК-аналіз – лише один із кількох видів доказів, а відповідно до ч. 2 ст. 94 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), жоден доказ не має наперед встановленої сили [6]. Окремі автори вважають доцільним доповнити ч. 2 ст. 84 КПК новим джерелом доказів – “інформацією з баз даних ДНК”.

Наявність подібного доповнення у КПК дозволило б

проводити розробку на відомчому рівні всіх необхідних положень з метою успішного використання ДНК-аналізу у практиці боротьби зі злочинністю, одним із напрямів якої було б створення на законодавчій основі об'єднаної бази даних ДНК в Україні з визначенням координаційного центру.

Таким чином, застосування ДНК-аналізу відкриває широкі можливості для людства, але у кожному випадку це може бути інструмент для аморальної дії та поведінки, тому створення банків даних ДНК-аналізу з метою ідентифікації особи, що підозрюється у майбутніх злочинах, неприпустимо. Таку інформацію потрібно надійно зберігати і використовувати винятково в інтересах протидії злочинності.

Список використаних джерел:

1. Рогаев Е.И. Генотипоскопия человека: идентификация вида, пола, личности по генетическим отпечаткам ДНК в случае, связанном с покушением на убийство / Е.И. Рогаев, Е.Ю. Сыровашева, Т.В. Стегнова // Судебно-медицинская экспертиза. – М., 1992. – Т. 35 – №1. – С. 10.

2. Мудрецька Г.В. Проблеми використання даних ДНК аналізу під час розслідування злочинів / Г.В. Мудрецька, О.В. Цикова // Бібліотека журналу Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – № 7. – С. 246 – 249.

3. Рогаев Е.И. ДНК ищет преступника / Е.И. Рогаев // Здоровье. – М., 1989. – № 2. – С.18.

4. Кривда Р. Г. Використання аналізу ДНК у судово-медичних експертизах / Н. Е. Кожухова, Г. Ф. Кривда, Р. Г. Кривда та ін.; за ред. Ю. М. Сиволапа і Г. Ф. Кривди. – Одеса : ОДМУ, 2001. – 92 с.

5. Комаха В.О. До питання відносно проблеми створення інформаційної бази даних з метою ідентифікації рецидивістів за ознаками ДНК / В.О. Комаха, Г.Ф. Кривда, Ю.М. Сиволап // Інформаційне забезпечення протидії організованих злочинності: зб. наук. статей / за ред. М.П. Орзіха, В.М. Дрьоміна. – Одеса: ФЕНИКС, 2003. – С. 142 –150.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України від

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ДАНИХ ДНК-АНАЛІЗУ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ

Заграй Т.С., студент 3-го курсу навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

Вимоги сьогодення ставлять перед слідчими органами завдання щодо впровадження в систему доказів все більш широких сучасних можливостей судових експертиз. Одним з ефективних засобів під час доказування причетності підозрюваного до вчиненого злочину є метод генотипоскопії в біологічній експертизі, або ДНК аналіз, тобто дослідження мікрослідів на клітинному рівні з метою вирішення питання, чи належить виявлений матеріал конкретній особі.

Використовувати ДНК аналіз судові експерти розпочали ще в 1994 році. Однак його новим етапом розвитку стало впровадження у 1999 році першого в Україні генетичного аналізатора. З 2005 по 2015 роки силами та коштом експертів-правоохоронців створено 8 регіональних ДНК лабораторій, п'ять з яких відкриті лише впродовж останніх трьох років. Працівники служби також навчалися у сучасних молекулярно-генетичних лабораторіях США. Робота правоохоронців направлена на максимальне забезпечення людям прав і свобод, що гарантує їм головний документ держави – Конституція. При цьому кількість нерозкритих злочинів, на жаль, залишається достатньо високою. Для їх ефективного розкриття одним із найбільш дієвих методів є ДНК аналіз. Саме цей метод дозволяє зі стовідсотковою вірогідністю ідентифікувати особу злочинця та ефективно доводити його причетність до вчинення протиправних дій.

Підтвердженням цього є наприклад серійні вбивства і зґвалтування на Київщині у 2006-2009 роках. Специфікою цих жорстоких злочинів була повна відсутність слідової інформації, окрім біологічного походження. Проведені молекулярно-